

College van burgemeester en wethouders Lingewaard,
Gemeenteraad Lingewaard,
Postbus 15, 6680 AA Bommel.

Vereniging Dorpsbelangen Loo
handelend onder de naam:
Dorpsraad Loo
Contactpersoon: J. Rasing
jhm.rasing@gmail.com
0651581015

Datum: 16 juli 2021

Betreft aanvullende zienswijzen op:

- Ontwerp-omgevingsvergunning voor het bouwen en exploiteren van twee windturbines bij steenfabriek Caprice
- Ontwerp-Wet natuurbeschermingsvergunning (Wnb-vergunning) en Ontwerp-Wet natuurbeschermingsontheffing van provincie Gelderland
- Ontwerp-verklaring van geen bedenkingen (vvgb) afgegeven door de gemeenteraad op 23 september 2020

Geacht College van burgemeester en wethouders, Geachte raad,

Onderstaand onze aanvullende zienswijzen op bovenvermelde ontwerpen van Windpark Caprice bij de steenfabriek aan de Scherpekamp 3 in Angeren.

Graag willen we allereerst benadrukken dat de door ons ingediende zienswijzen van december 2020 onverkort geldig blijven en dat het hier dus gaat om een aanvulling daarop.

Wij zijn tegen het verlenen van deze vergunningen en ontheffing voor de realisatie van een dergelijk windpark op deze locatie omdat:

- er nog veel onbeantwoorde vragen zijn over de effecten op onze gezondheid bij windturbines van deze enorme hoogte (de staatssecretaris van I&W heeft opdracht gegeven aan het RIVM voor aanvullend onderzoek)
- deze zich bevindt op klein eiland in een Natura 2000 gebied en stiltegebied. Bovendien is er sprake van een overdraai direct in het Natura 2000 gebied
- er grote negatieve impact is op de ruimtelijke kwaliteit van het uiterwaarden gebied
- de ter inzage liggende rapporten incompleet zijn, lacunes bevatten, soms foute berekenmethodes gebruikt zijn en de gebruikte normen niet en/of onvoldoende onderbouwd zijn en daarom niet acceptabel
- in de meeste van de ter inzage liggende nieuwe rapporten (met name in de memo's van ODRA) worden conclusies getrokken en geadviseerd op basis van conclusies uit de te beoordelen rapporten (met name die van Bosch & Van Rijn). Deze Bosch & Van Rijn conclusies zijn voornamelijk gebaseerd op aannames en missen nagenoeg volledig een duidelijke en concrete onderbouwing
- de Informatienota voor de gemeenteraad van 1 juni 2021 is volledig gebaseerd op foutieve, incomplete en niet objectieve rapporten en memo's van Bosch & Van Rijn. Deze informatienota geeft foute informatie aan de gemeenteraad en is daardoor onbruikbaar voor de verdere besluitvorming
- de gebruikte normen en beoordelingen niet transparant en onderbouwd zijn en niet gebaseerd zijn op windturbines van deze enorme hoogte. Zie hiervoor ook de uitspraak van het Europees Hof en de tussenuitspraak van de Raad van State op 30 juni 2021 (nr: ECLI:NL:RVS:2021:1395).
- significante invloeden op het Natura 2000 gebied zijn niet uitgesloten, daarom is een ADC-toets verplicht. Deze ontbreekt volledig. De ADC-toets zou laten zien dat er alternatieven zijn voor deze windturbines. Bovendien zijn er alternatieven die bij een gelijke investering een hogere opbrengst hebben
- voor de omwonenden er een overmatig hoge concentratie van negatieve invloeden op de leefbaarheid en inbreuk op de ruimtelijke kwaliteit plaats vindt (A15, hoogspanningsleidingen, Betuwelijn en nu windturbines)

- de hoogte van de windturbines bovenmatig is, hetgeen noodzakelijk is vanwege de relatief beperkte windkracht in dit gebied. Investeren op een windrijke locatie is veel efficiënter en effectiever voor energietransitie en duurzaamheid
- de gezondheidsbelangen, veiligheidsbelangen en leefbaarheidsbelangen van omwonenden zwaarder moeten wegen dan privaat-economische belangen. Deze belangen zijn onvoldoende onderzocht en onvoldoende meegenomen

In onze, in december 2020 ingediende zienswijze wordt een en ander toegelicht.

Graag verwijzen wij u hiervoor naar dit document.

In deze aanvullende zienswijze beperken wij ons tot de aanvullingen.

Hieronder ziet u onze belangrijkste aanvullingen.

1. Beleid van de gemeente Lingewaard.
2. Vergroting van het vermogen met 40%
3. Kwaliteit van informatie
4. De onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA
5. Juiste berekeningen en juiste normen
6. Conclusie
7. Afsluitend

1. Beleid van de gemeente Lingewaard.

We onderschrijven nog stelliger onze conclusie op dit punt genoemd in onze zienswijze van december 2020:

We vinden dat dit voornemen van de gemeente Lingewaard in strijd is met belangwekkende adviezen, regels en afspraken inzake (onder andere) ruimtelijke kwaliteit en afbreuk doet aan Natura 2000 - en stiltegebieden.

Wij ervaren dit beleid van de gemeente Lingewaard in deze materie als onsamenhangend, opportunistisch, niet doelgericht en niet efficiënt.

Het is dringende noodzaak dit beleid te heroverwegen en te herzien.

Voor burgers is het een enorm grote klus om de opnieuw ter inzage gelegde stukken nogmaals te beoordelen. Dit was voor ons, samen met vele omwonenden, aanleiding om een verzoek in te dienen om de stukken na de vakantieperiode ter inzage te leggen. De vakantieperiode is uiteraard niet alleen de schoolvakantie periode, maar daarnaast zeker ook een deel van de maand juni en ook heel juli. Helaas is dit verzoek afgewezen. Dit beperkt ons zeer in de mogelijkheden om tot deze aanvullende zienswijze te komen. Gezien eerdere besprekingen van de gemeenteraad over de gang van zaken richting de burgers is dit onvoorstelbaar. De destijds stellig beloofde verbetering om de burgers beter te betrekken bij het proces is helaas niet gerealiseerd. Bijvoorbeeld een informatieavond over de nieuwe situatie met een onverklaarde vermogensvergroting van maar liefst 40% is niet gehouden. Enkele korte, zakelijke en weinig informatieve brieven was ons deel.

De belangen van de initiatiefnemers (de geldverdieners) hebben voor gemeenteraad en gemeentebestuur kennelijk een hogere prioriteit. Leden van de Raad en het Bestuur zijn toch volksvertegenwoordigers, of is dat bij dit project anders?

Omwonenden van de geplande windturbines behoren volgens ons toch ook bij het te vertegenwoordigen volk. Blijkt hier helaas niet.

Als Raad en Bestuur gaat u er regelmatig prat op dat er overlegd is met omwonenden en andere betrokkenen. Helaas hebben wij dat niet zo ervaren. Er was geen sprake van overleg, het was altijd zeer eenzijdig en gericht op de belangen van de initiatiefnemers. Met onze ingebrachte punten is niets gedaan. Het woord "overleg" kunt u dan ook beter vervangen door "uitleg" of "opleg".

Het beleid van de gemeente Lingewaard (en bij elke andere gemeente) wordt voor een belangrijk deel gebaseerd op onderzoeken en rapporten. Bij de gemeente Lingewaard worden regelmatig (dure) rapportages genegeerd (zie onze vorige zienswijze). Met betrekking tot windpark Caprice zijn de rapporten waarop de beslissingen moeten worden genomen van een dermate slechte kwaliteit dat het onverantwoord is om als goed bestuurder hierop beslissingen te baseren en te nemen. Alvorens beslissingen te nemen is het zaak om eerst te zorgen voor goede, actuele, complete, objectieve en op correcte en goed onderbouwde normen gebaseerde rapporten.

Toch beslissen om windpark Caprice te gaan vergunnen zou dus onverantwoord zijn, als persoon/bestuurder neemt u daarmee willens en wetens een onverantwoorde beslissing.

Onze conclusie en aanbeveling is dat de onderzoeken en de rapportages, ook gezien de grote wijzigingen, opnieuw gedaan moeten worden.

De eerste ter inzage legging van eind 2020 draaide uit op een faliekante mislukking. Veel verlies aan tijd en geld ten nadele van alle partijen.

Deze tweede ter inzage legging is ook een totaal overbodige tijd en geld verslindende activiteit.

De tussenuitspraak van de Raad van State is duidelijk. Onvoldoende onderbouwde normen mogen niet worden gebruikt en de onderbouwing van deze normen moet transparant, helder en passend zijn. Dit geldt niet alleen voor windparken maar geldt ook voor elke windturbine, dus zowel voor solitair, als voor duo's, als voor windparken.

Daarnaast wordt momenteel door juristen bekeken of deze uitspraak ook geldt voor andere projecten waarvoor normen vanuit het activiteitenbesluit gebruikt zijn.

Wij roepen daarom ook op om deze ter inzage legging onmiddellijk te stoppen en eerst te zorgen voor goede onderbouwde normen en uitgangspunten en correcte en goed onderbouwde rapporten.

Regelmatig wordt aangegeven dat de lokale bestuurders (de gemeenteraad en bestuur dus) positief moeten beslissen omdat ze anders door de provincie worden gecorrigeerd. We hopen dat deze signalen onjuist zijn, maar nog meer hopen we dat onze lokale bestuurders zich niet laten wegzetten en de power hebben om volledig onafhankelijk te beslissen en zich niet slaafs opstellen.

2. Vergroting van het vermogen met 40%.

Uiteraard is dit financieel gezien een aantrekkelijke optie, zowel qua opbrengst als qua subsidie.

Het kan natuurlijk niet zo zijn dat deze grote verhoging alleen voortkomt uit technische verbeteringen in de turbine zelf. Dit was mogelijk in de tijd van de prototypes. Bij die overgangen van bestaand prototype naar een volgende prototype konden nog substantiële vermogenswinsten worden geboekt door interne verbeteringen. In de afgelopen jaren zijn door vele engineers deze grote verbeteringen reeds jaren geleden gerealiseerd. Deze substantiële (bijna revolutionaire) vermogenswinst van 40% kan niet gerealiseerd worden door alleen interne verbeteringen. Daarvoor zijn, bij de huidige generatie van windturbines, de interne vermogensverliezen veel te klein. Er moet dus sprake zijn van serieuze veranderingen in hoogte, wienklengte, wienkvorm, wiekaantal, toerental e.d.

Helaas is dit in geen enkel rapport terug te vinden. Ook over het te gebruiken type bestaat nog steeds, voor ons als omwonenden in ieder geval, volledige onduidelijkheid.

Het vermogen van een windturbine is afhankelijk van het vermogen dat uit de wind wordt gehaald minus de interne vermogensverliezen in de turbine zelf.

Om meer vermogen uit de wind te halen is het absoluut nodig om de masthoogte te verhogen, de wienklengte te vergroten, de wienbreedte te vergroten, hoger aantal wieken of het toerental te vergroten. Meer vermogen uit de wind halen betekent uiteraard dat er meer turbulentie in de lucht ontstaat en dat betekent dat er meer geluid wordt geproduceerd.

Gezien de zeer substantiële verhoging van het vermogen met maar liefst 40% is het zeer waarschijnlijk dat de extra geluidproductie in dezelfde orde van grote ligt.

Helaas ligt over de turbine aanpassingen en de extra geluidproductie geen informatie ter inzage. Een forse tekortkoming dus, waardoor een beoordeling van de gevolgen niet te maken is.

Dit geldt niet alleen voor ons omwonenden maar bijvoorbeeld ook voor het bureau Bosch & Van Rijn en voor ODRA.

Veranderingen zullen zeker een negatieve invloed hebben op de omgeving maar hoe en in welke mate is zeer ongewis. Nader onderzoek, vooraf in de ontwerpfase, is hier noodzakelijk.

3. Kwaliteit van informatie

Informatienota voor de gemeenteraad van 1 juni 2021

In deze nota van het team Ruimtelijk Beleid staat:

Toetsing van het verzoek tot wijziging van het vermogen.

Het verzoek en de onderbouwing van de initiatiefnemer is door ons getoetst. De conclusie is dat een verhoging van het vermogen geen consequenties heeft voor de eerder afgegeven adviezen, die betrekking hebben op de ontwerp-omgevingsvergunning. Het verhogen van het vermogen leidt niet tot extra milieueffecten. Ook de ruimtelijke impact verandert niet door het verhogen van het vermogen, omdat de maatvoering niet wijzigt. De tiphoogte, ashoogte en rotordiameter van de windturbines blijven binnen de bandbreedte van het voorkeursalternatief (VKA).

Vragen en opmerkingen hierbij:

Hoe heeft deze toetsing plaats gevonden? Als dit is gebeurd op basis van de Bosch & Van Rijn en ODRA rapporten dan is deze toetsing absoluut niet bruikbaar voor besluitvorming.

De Bosch & Van Rijn onderzoeken zijn verre van objectief, ze zijn conclusie gericht geschreven en de ODRA heeft deze rapporten simpel weg overgenomen zonder serieus onderzoek.

In dezelfde brief aan de gemeenteraad staan ook meerdere adviezen.

Advies Geluid (volgens de informatienota)

In de onderbouwing van de initiatiefnemer is aangetoond dat er geen relatie is tussen het elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt. Dit wordt ook bevestigd in een eerdere uitspraak door de Raad van State. Daarnaast moeten de te plaatsen turbines voldoen aan de specificaties van de turbines die zijn onderzocht in het akoestisch onderzoek (van de bovengrens van het voorkeursalternatief). Met die specificaties wordt aan de norm voldaan. Die specificaties gelden ook voor de turbines met een hoger vermogen. Wij hebben de onderbouwing getoetst en concluderen dat windturbines met een hoger vermogen geplaatst kunnen worden onder de voorwaarde dat voldaan wordt aan de specificaties uit het akoestisch onderzoek. De onderbouwing van de initiatiefnemer toont aan dat dat mogelijk is.

Vragen/opmerkingen:

Natuurlijk is er geen directe relatie tussen elektrisch vermogen en het geluid dat de turbine maakt. Die relatie is er wel met masthoogte, wielengte, wielvorm (-breedte), aantal wieken en toerental. Nergens is een onderbouwing/uitwerking te vinden over/van deze basisgegevens. Daarnaast heeft elk type windturbine een eigen brongeluid net als elk type auto. Aangezien het type onbekend is, is ook dit onbekend. Een belangrijke geluidbron is de passage van de wieken langs de mast, dit wordt natuurlijk beïnvloed door wielvorm, -lengte, aantal wieken en de passeersnelheid (invloed: wielengte en toerental). Daarnaast wordt het ook beïnvloed door de afstand van de rotor tot de mast. Een kleine afstand betekent meer geluid en een grote afstand betekent minder geluid maar wel meer gevaar voor onbalansproblemen (externe veiligheid).

Zeer belangrijke bron van geluid is de luchturbulentie. Meer vermogen betekent dat er meer energie uit de wind gehaald moet worden. Dit veroorzaakt extra turbulenties en daardoor extra geluid.

Er ontbreekt dus veel informatie en op basis van natuurkundige wetten kan met zekerheid gesteld worden dat dit "advies geluid" niet correct is.

Advies Externe veiligheid (volgens de informatienota)

Getoetst is of de toename van het vermogen leidt tot andere conclusies ten aanzien van het aspect externe veiligheid. Alleen het vermogen wijzigt. De overige parameters die van belang zijn voor de beoordeling van de externe veiligheidsrisico's wijzigen niet (denk aan bijvoorbeeld: masthoogte, wielengte en toerental). De toename van het vermogen leidt niet tot andere conclusies dan de uitkomsten van de eerder uitgevoerde kwantitatieve risicoanalyse. Dit blijkt ook uit aanvullend contact met de Kennistafel Veiligheid Windenergie. Die concludeert eveneens dat het verhogen van het vermogen geen verhoging van het risico met zich meebrengt, omdat de overige parameters niet wijzigen.

Vragen/opmerkingen:

Ook hier geldt, net als bij geluid, dat er geen directe relatie is tussen externe veiligheid en elektrisch vermogen. Wel is ook hier de onderliggende specificatie van belang. Belangrijk zijn onder andere wielengte, -vorm, -breedte, -zwaartepunt, aantal wieken, toerental. Ook van belang is de afstand van de rotor tot de mast in verband met onbalansgevoeligheid. Het lijkt er sterk op dat de Kennistafel Veiligheid Windenergie door onvolledige/onjuiste vraagstelling op het verkeerde been is gezet.

Er ontbreekt hier ook belangrijke informatie. Een valide beoordeling en een valide advies is dus niet te maken/geven. Logischer wijze zal het externe risico hoger zijn, bijvoorbeeld door hogere snelheid en door groter onbalansrisico.

Advies Slagschaduw (volgens de informatienota)

Met de initiatiefnemer is overeengekomen dat de windturbines worden voorzien van een stilstandvoorziening om slagschaduw op omliggende woningen te minimaliseren. Er kan alleen slagschaduw voorkomen op het moment dat de zon doorbreekt en de windturbine tijd nodig heeft om stil gezet te worden. Het verhogen van het vermogen verandert niets aan deze afspraak. Daarnaast geldt dat een turbine met een hoger vermogen geen invloed heeft op de slagschaduw. De parameters die van belang zijn voor de beoordeling van de slagschaduw wijzigen niet (denk aan bijvoorbeeld: masthoogte, wielengte of toerental). De toename van het vermogen leidt niet tot andere conclusies dan de uitkomsten van het eerder uitgevoerde slagschaduwonderzoek.

Vragen/opmerkingen:

Als de specificatie parameters van de turbines niet wijzigen klopt het advies op dit punt. Als eerder aangegeven en betoogd zullen wijzigingen zeker optreden, deze zullen de slagschaduw in slechts in

zeer beperkte mate beïnvloeden. Cruciaal blijft hier hoe er om gegaan wordt met de afspraak; wie doet wat, wie controleert, wat zijn de sancties bij niet correct handelen.

4. De onderzoeken Bosch & Van Rijn en ODRA

ODRA concludeert voornamelijk (nagenoeg enkel en alleen) op basis van de conclusies van Bosch & Van Rijn. Er is geen sprake van een eigen serieuze toetsing/beoordeling door ODRA. Totaal niet kritisch.

Simpel gezegd: volgens de ODRA is het vlees van de slager uitstekend omdat de slager dat heeft gezegd!

De rapporten en onderzoeken van Bosch & Van Rijn zijn ver onder een acceptabel niveau.

Het Ecologisch rapport van Econsultancy (opdrachtgever Bosch & Van Rijn) bijvoorbeeld: incompleet, niet objectief en van onacceptabele kwaliteit.

Hieronder slechts enkele simpele voorbeelden.

Het aangrenzende en door de windturbines beïnvloede Natura 2000 gebied aan de Loo zijde is niet eens bezocht of beoordeeld.

Ook over mogelijke gevolgen voor de wespandief (die oorspronkelijk niet eens vermeld is) wordt zeer minimaal en niet deskundig over gesproken. De wespandief heeft leefgebieden op de Veluwe en in de Millingerwaard. De vogel is meerdere keren waargenomen (o.a. door Sovon) in de omgeving van het plangebied. De vliegroute tussen de beide leefgebieden en het foerageergebied (=plangebied) gaat dus ook door het plangebied. Daarmee is er een niet acceptabel risico voor de wespandief.

Koningskwartel; ook in dit gebied gespot: binnen dit ecologisch onderzoek nooit van gehoord of gezien. Absoluut onvoldoende dus!

5. Juiste berekeningen en juiste normen

Transparantie en juistheid van de berekeningen zijn noodzakelijk om tot goede rapportages en daarmee goede besluitvorming te komen. Ook dienen uiteraard turbinetype en –afmetingen bekend te zijn, de juiste berekenmethodes gebruikt te worden en dienen alle relevante invloeden meegenomen te worden. Cumulatieve berekeningen dus.

Van groot belang is uiteraard welke normen er gehanteerd worden in de diverse berekeningen en beoordelingen. Het hoeft geen betoog dat de gehanteerde normen moeten horen bij de afmetingen van de turbines (masthoogte – tiphoogte) en bij de relevante omstandigheden.

Dit ook conform een recente uitspraak hierover van het Europees Hof. De gehanteerde normen conform het Activiteitenbesluit voldoen hier niet aan. Dit is bevestigd door de tussenuitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 30 juni 2021. Er zal eerst een passende milieubeoordeling van de normen moeten worden gemaakt. Pas na deze beoordeling en goedkeuring mogen deze normen worden gebruikt. De huidige algemene normen in het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling mogen nu niet worden gebruikt voor vergunnen van de plaatsing van de Caprice windturbines.

6. Conclusie:

De hierboven gevraagde berekeningen en alle andere berekeningen dienen transparant te zijn en er dient duidelijk aangegeven te zijn welke normen gebruikt zijn, wat de wetenschappelijke onderbouwing is van deze normen en wat de toetsingscriteria zijn. De, ter inzage liggende, rapporten met betrekking tot windpark Caprice maken gebruik van de normen in het activiteitenbesluit en de activiteitenregeling.

De rapporten zijn ook daardoor onjuist en ongeschikt om besluiten op te baseren.

7. Afsluitend:

Op basis van voorgaande verwachten wij dat u het voornemen om uw instemming te verlenen aan het vergunnen van de bouw en de exploitatie van Windpark Caprice in heroverweging gaat nemen en deze vergunning niet gaat verlenen. Een dergelijk ingrijpend project dient op zijn minst gebaseerd te zijn op juiste normen, berekeningen en rapporten. Dat is hier niet het geval!

Nu stoppen met dit project is dus de enige juiste, verantwoorde en logische keuze.

Wij denken dat uitvoering van een dergelijk plan een onomkeerbare aantasting zal geven aan onze leefomgeving en dat het onze gezondheid en veiligheid zal gaan schaden.

Daarnaast veroorzaakt het een onherstelbare schade aan de flora en fauna van ons fraaie en unieke Rijnstrangengebied en de Angerense en Doornenburgse polder.

Een gebied waar we trots op mogen - en zuinig op moeten zijn.

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald!

Met vriendelijke groet,

Dorpsraad Loo

J. Rasing
Voorzitter Dorpsraad Loo
(Vereniging Dorpsbelangen Loo)

R. Coret Hamann
Secretaris Dorpsraad Loo
(Vereniging Dorpsbelangen Loo)

Van de vereniging Dorpsbelangen Loo zijn conform de statuten alle inwoners van Loo lid.
Deze zienswijze dienen we in namens alle leden (dus alle inwoners van Loo).